

1/2025

AVÍZOO

- LIBERECKÁ ZOO PROCHÁZÍ PROMĚNOU
- „VĚDĚLA JSEM, ŽE MĚ KOUSNE“
- OCHRANA MOŘSKÝCH ŽELV V INDONÉSII POKRAČUJE

Zastavte se na chvíli..

v naší cukrárně Čapí hnízdo

Čapí hnízdo je součástí zahrady už 118 let. Domek s ptačím orlojem prošel rekonstrukcí a znovu zve k posezení! V novém interiéru, který s respektem odkazuje na svou bohatou historii, si můžete vychutnat **kávu, domácí limonádu, dorty i poctivé zákusky.**

Milí čtenáři,
s koncem zimy a příchodem jara vás vítáme u nového čísla našeho časopisu, který vás tentokrát provede zá-
kulisím příprav na nadcházející letní sezónu. V Zoo Libe-
rec zažíváme období intenzivních dokončovacích prací
– rekonstrukce, nové menší stavby i drobné úpravy are-
álu směřujeme tak, aby byl co nejpřívětivější pro vás,
naše návštěvníky.

V tomto čísle se ohlížíme za dlouholetým chovem šim-
panzů, který je nejen odborně náročný, ale také zají-
mavý pro veřejnost. Podíváme se i na bohatou historii
chovu lachtanů – jednoho z ikonických druhů naší zoo,
jehož přítomnost provázela celé generace návštěvníků.
Nechybí ani rozhovor, tentokrát s dlouholetou, zkušenou
chovatelkou naší záchrané stanice pro handicapova-
né živočichy. Její vyprávění přináší nejen vhled do ná-
ročného, ale nesmírně důležité práce, kterou Zoo Liberec
vykonává mimo hlavní areál – v přímé péči o volně žijící,
zraněná nebo jinak handicapovaná zvířata.

Přejeme vám inspirativní čtení, spoustu krásných zážitků
při návštěvě zoo a slunečné dny plné pohody.

S přáním krásného jara,
David Nejedlo

David Nejedlo
David Nejedlo

OBSAH

NOVINKY

Co se událo 4

TÉMA

Liberecká zoo prochází proměnou
aneb Máme málo zvířat? 6

ZVÍŘE V ZOO

Šimpanz 10

HISTORIE

Lachtani hřivnatí jsou v liberecké zoo
už půl století 12

ROZHOVOR

„Věděla jsem, že mě kousne.“
říká Ivana Hancvenclová 16

SEV DIVIZNA

DIVIZNA sblízuje děti s přírodou už 25 let 20

PROFESE V ZOO

Technické oddělení 21

ARCHA

V ARŠE čekají na osvojení nejen psi,
ale i kočky 22

OCHRANA PŘÍRODY

Ochrana mořských želv v Indonésii stále
pokračuje 24

PRO MLÁĎATA

Kdo staví hnízda 26

Toto číslo pro vás připravily
Gábina (gab) a Klára (bak)

AVÍZOO DUBEN 2025 /1

10. číslo

redakční rada: David Nejedlo, Aleš Kočí,
Luboš Melichar, Marta Dostálová,
Bára Tesařová, Michal Kadlec, Lenka Čápková,
Radim Špringl

Vydává: Zoo Liberec, příspěvková organizace, Lidové sady 425/1, Liberec 46001

redakční práce a jazyková úprava: Gabriela Volná Garbová

grafická úprava a sazba: Klára Baláková

redakce: marketing@zooliberec.cz

fotografie: pokud není uvedeno jinak, je autorem Klára Baláková

texty: pokud není uvedeno jinak, je autorem Gabriela Volná Garbová

CO SE U D Á L O

PRVNÍ LETOŠNÍ MLÁDĚ

Naším letošním prvním přírůstkem bylo mládě agamy malované (dodomské), ty jsou zatím umístěné v pavilonu žiraf v zázemí, kde je mohou návštěvníci zatím zahlédnout pouze přes okno. Do budoucna pro plánujeme velkou expozici přímo v návštěvnické části pavilonu. V únoru přišel na svět malý takin. Jednalo se už o 53. takiní mládě narozené v liberecké zoo. Následovala pak další dvě mláďata. Liberecká zoo chová takiny od roku 2002, kdy se jí podařilo získat takiní pár přímo z Číny. Byl to první vývoz tohoto sudokopytníka mimo Asii. Většinu odchovaných mláďat liberecká zahrada v průběhu let poskytla dalším zoo, a tak je dnes chová dalších 19 zoo nejen v Evropě, ale i v USA a Indonésii.

LIBERECKÁ ZOO OPĚT V TV A OPĚT S DANEM BÁRTOU

V únoru začala Česká televize vysílat dokumentární sérii Krajina Dana Barty, která volně navazuje na seriál Češi zachraňují, a i v tomto případě se Zoo Liberec stala koproducentem pořadu. Jeden díl se dokonce jmenuje Krajina s bílým tygrem. Jak už název napovídá, tentokrát filmaři necestovali do dalekých krajů, ale zaměřili se na problémy v přírodě přímo u nás. Odvysílané díly jsou k dispozici v iVysílání.

MÁME BAZILIŠKA

Úsek teraristiky se rozrostl o zcela nový druh. Od poloviny dubna je v pavilonu tropů k vidění bazilišek zelený. Jedná se o ještěra z oblasti Střední Ameriky, kde se vyskytuje v tropických deštných lesích v blízkosti řek i stojatých vod. Bazilišek umí v případě nebezpečí rychle běžet pouze po zadních končetinách se vzpřímeným tělem. Rovnováhu při běhu udržuje pomocí dlouhého ocasu. Na krátkou vzdálenost dokáže takto běžet i po vodní hladině. Díky této schopnosti si ještěr vysloužil přezdívku „Ježíšova ještěrka“.

NARODILI SE PÁSOVEC I SCINK

V únoru se narodil také malý pásovec kulovitý. Expozice byla nějakou dobu zacloněná, aby on i matka měli potřebný klid. Pásovce chováme od roku 2020, nyní je můžete spatřit v pavilonu ZooExpo.

Mládě scinka šalamounského se vylíhlo v březnu. Jedná se o první mládě tohoto druhu v naší zoo, který chováme od roku 2023. Malý scink je k vidění se svými rodiči přímo v jejich teráriu v pavilonu tropů.

NOVÁ VEVERKA V ZOO

Kromě veverek, které se v areálu zoo prohánějí na stromech, chová liberecká zoo nově exotický druh – veverku Prévostovu pocházející z tropických lesů v jihovýchodní Asii. Zajímavostí je, že velikost těla těchto veverek souvisí s velikostí ostrova, na kterém žijí. Nejmenší veverky se vyskytují na nejmenších ostrovech a zvětšují se s přibývajícím rozlohou. Na menších ostrovech mohou potravní zdroje a omezená velikost biotopu vést k menší velikosti těla, což může být výhodné pro přežití. Naopak na větších ostrovech, kde jsou zdroje zpravidla hojnější, se veverky Prévostovy mohou zvětšovat. Je to skvělá ukázka propojení ekologie a evoluce.

PRALEŠNIČKY SE MNOŽÍ

A ještě jedna dobrá zpráva z terárií. Podařilo se úspěšně rozmnožit několik ohrožených druhů, jako je například gekon modrý, který už žije v přírodě zřejmě jen na dvou posledních lokalitách v Tanzánii, dále rosničky včelí, pralesničky harlekýn nebo pralesničky strašné. Těch se za uplynulý rok podařilo odchovat celkem 78 jedinců a o všechny projevilo zájem hned několik zoo z celé Evropy. Naše žabky tak brzy poputují například do Španělska, Francie, Německa, Polska, ale i zoologické zahrady v Ostravě. Poprvé v historii zahrady se podařilo rozmnožit také ploskorepy Henkelovy.

REKORDNÍ ÚČAST VE 13. ROČNÍKU ZOORISKUJ

Do letošního ročníku vědomostní soutěže pro děti ZOORISKUJ se přihlásilo rekordních 150 týmů nejen z Libereckého kraje! V dubnu proběhlo v multimediálním sále Libereckého kraje 1. kolo, ze kterého se do finále probíjí pouze osm nejlepších. Děkujeme všem žákům za účast, parádní atmosféru a především za zájem o zoo a ochranu přírody.

LIBERECKÁ ZOO PROCHÁZÍ PROMĚNOU ANEB MÁME MÁLO ZVÍŘAT?

Místo zeber osli, místo oslů bagry a místo tapíra dělníci. Každému, kdo v posledních měsících navštívil libereckou zoo, muselo být jasné, že se něco děje. Stavební práce většího či menšího rozsahu probíhaly po celém areálu, v jednu dobu jich bylo dokonce osm najednou. Na první pohled je to sice pro zvířata ne zcela komfortní, pro některé návštěvníky otravné, nejsložitější je to ovšem pro zoology a chovatele, kteří musí vymyslet, kam a která zvířata šoupnou, když se jim zrovna opravuje výběh. Přesto si vedení zoo situaci pochvaluje. Po dlouhých a hubených patnácti letech, kdy bylo jen na nejnужnější opravy havárií, se totiž konečně začalo více investovat. A další a větší rekonstrukce by měly brzo následovat.

PATNÁCT HUBENÝCH LET

„Finanční situace města, finanční krize i covid, to vše způsobilo, že v minulosti nebyl dostatek prostředků. Díky uzavřené dohodě mezi libereckou radnicí a krajem se ale situace změnila, naším zřizovatelem je nově kraj a spolu s městem spolufinancuje opravy a rozvoj areálu zoo. Pro nás tak začala nová etapa, kdy jsme mohli začít plánovat, projektovat a opravovat,“ vysvětluje ředitel liberecké zoo David Nejedlo.

Jak ale ředitel připomněl, věci nejdou lusknutím prstů, takže se nejprve začalo pracovat na projektech „z šuplíku“, což byla voliéra pro papoušky nestor kea otevřená v roce 2023 a rekonstrukce budovy, v níž sídlí ekologické centrum DIVIZNA. Mezitím se ovšem začaly rozjíždět i další projekty.

Postupně tak přišly na řadu pavilon šelem, pavilon opic a rekonstrukce topných systémů, střech a dalších pro návštěvníky skrytých, ale nutných, rekonstrukcí. „Chovatelsky se jednalo o bytostně důležité opravy, abychom zvířatům mohli udržet i v mrazech adekvátní podmínky,“ komentuje ředitel. V případě pavilonu opic a šelem se sice nejednalo o kompletní přestavbu, ale úpravou interiéru včetně výměny skel na opičinci došlo k výraznému zlepšení podmínek jak pro zvířata, tak pro návštěvníky.

PROČ ŽIRAFINEC

Loňský podzim a zima tak byly ve znamení bourání, vrtání a stavění. V září začala stavba nového vodohospodářského systému LIFE4ZOO, zahájily se nutné rekonstrukce střech na některých pavilonech i prodejně suvenýrů. Zároveň se pracovalo na přípravě velkých projektů, a to téměř kompletní přestavbě vnitřního i vnějšího výběhu žiraf za více než sto milionů. Na něj naváže rozsáhlá rekonstrukce levhartince. Oba projekty jsou spojeny s výrazným rozšířením výběhu pro zvířata.

„Museli jsme si volit priority, které pavilony a výběhy opravíme a v jakém pořadí. Víme například, že opičinec by si zasloužil celkovou rekonstrukci, ale zároveň tam současný počet zvířat mít můžeme. Na rozdíl od levhartince, kde už se do rozšíření pustit musíme kvůli daným nárokům na prostor i vybavení. Ukázalo se ale, že žirafinec je v tak havarijním stavu, že se generální oprava nedá odkládat, a zároveň je to příležitost žirafám zdvojnásobit venkovní prostor,“ popisuje David Nejedlo. Rekonstrukce žirafince by nakonec měla začít s několikaměsíčním zpožděním kvůli opakované soutěži na dodavatele letos po skončení letní sezóny. Je tak jasné, že i v následujících letech bude proměna liberecké zoologické zahrady pokračovat.

Současný výběh žiraf a zeber bezhřívých

Vertikálně skrápěný kořenový filtr vytvořený v rámci projektu LIFE4ZOO

Kontejnerová úpravná povrchové vody

Výběh oslů somálských po terénních úpravách

KDE MÁTE ZVÍŘATA?

S přestavbami, rekonstrukcemi a opravami souvisí ještě jedna záležitost, kterou většina návštěvníků nepřehlédne. Na první pohled to vypadá, že je v zahradě málo zvířat. Ve skutečnosti je to jinak, jak upozorňuje hlavní liberecký zoolog Luboš Melichar. V zoo je momentálně zřejmě nejvíce jedinců i druhů za celou její historii. „Žabky a ještěrky sice některým návštěvníkům žirafy nebo slony nenahradí, ale nová terária v pavilonu ZooExpo také patří k vyhledávaným místům v zahradě,“ upozorňuje Nejedlo.

„Větších“ zvířat v zahradě totiž skutečně ubylo a důvodem jsou právě zmiňované rekonstrukce a s tím spojené přesuny zvířat, a to nejen v rámci areálu, ale také transporty do jiných zařízení. Převozy do jiných zahrad se musí naplánovat v dostatečném předstihu, a tak už od loňského roku mohou návštěvníci spatřit menší stádo žiraf než dříve. Umístit žirafu není nic jednoduchého

a i posun zahájení stavby na podzim zoologům přinesl velké komplikace.

Nejviditelnější jsou menší počty zvířat ve výběhu kopytníků. Opravy si vyžádaly „škatulata, hejbejte se“, takže osli somálské museli být kvůli protierozním opatřením v jejich výběhu přesunuti do výběhu zeber Chapmanových a zebry putovaly k antilopám koňským. Až se výběh opraví, přijdou na jejich místo zebry bezhřívé, které momentálně sdílejí výběh s žirafami. Logicky je při takovém pohybu jednodušší držet zvířat méně, a to i vzhledem k jejich komfortu. „Samozřejmě se vše snažíme řešit tak, aby zvířata byla v dobrých podmínkách. To, že mají změnu, jim sice může způsobovat stres, v přírodě mají ale stresových situací mnohem více. Dočasný menší komfort pro zvířata znamená, že se pak vrátí do mnohem větších, členitějších a zajímavějších výběhů,“ dodává ředitel.

V roce 2024 vznikla v pavilonu ZooExpo nová terária pro ještěry. Do budoucna se plánuje rozšíření expozic o další terária v tomto prostoru. Kromě obojživelníků a ještěrů se návštěvníci ZooExpa mohou seznámit také s výsledky soutěžního dialogu na nové území zoo, pracovním nazvané Údolí ohrožené divočiny.

ZooExpo

Souběžně s opravami ve stávajícím areálu zoo pokračují práce na projektu Údolí ohrožení divočiny. Momentálně už architekti obcházejí terén, zjišťují, kde by mohly vzniknout jednotlivé výběhy, infrastruktura, restaurace, zázemí... Zkrátka vše, co nová zoo potřebuje, tak zvaný generel. To vše samozřejmě za konzultací s vedením zoo, zoology, vzdělávacími pracovníky i technickým oddělením. Nechybí ani zástupci krajinářské architektury. Na projektování mají architekti dva roky, pak pokud budou prostředky, se začne budování prvních expozic. Kromě toho se připravuje projektová dokumentace na opravu jezírka a Rybářské bašty.

Upravený výběh tapíra jihoamerického

Nově vzniklé:

LIFE – dotace, vodohospodářský systém

Expozice tropických ještěřů v pavilonu ZooExpo

Kde všude se opravovalo:

- Hospodářský pavilon/topení, el. rozvody, vikýře na seno a seníku, protékající podlahy na zimovištích
- Pavilon opic /oprava omítek a rekonstrukce střechy
- WC Gibon /oprava rozvodů a rekonstrukce střešního pláště veřejných WC/
- Komunikace horní /opravy asfaltových výtlačků
- Ubikace pro surikaty a želvy
- Kontaktní zoo /stáje a oplocení
- Protierozní opatření u oslů somálských
- Střecha budovy suvenýrů
- Výběh tapíra a nosálů (nový bazén v rámci projektu LIFE a úprava venkovního výběhu)
- Oprava Čapího hnízda (interiér a venkovní opláštění)
- Nátěr zábradlí (venkovní výběh slona, pand červených, zábradlí podél návštěvnických tras)

Právě probíhá:

- Oprava zdi u tučňáků
- Venkovní voliéry pavilonu tropů
- Výběh oslů somálských

Nová stáj pro kozy kamerunské a úprava výběhu kontaktní zoo.

Ubikace pro surikaty a želvy

Oprava venkovních voliér u pavilonu tropů

Interiér cukrárny Čapí hnízdo

Stavební práce na zdi u tučňáků

Cukrárna Čapí hnízdo

TROCHU UTAJENÉ ČTYŘICÁTINY

Narozeniny, jmeniny, křtiny či dokonce zasnuby nebo svatby svých zvířecích svěřenců liberecká zoologická zahrada už nějaký ten rok nepořádá. Jedny narozeniny, byť se o nich oslavenec nedozvěděl, si v tomto vydání našeho magazínu ale připomeneme. Přesně před čtyřiceti lety se 11. března narodil v současnosti nejstarší liberecký šimpanz a jediný samec ve skupině – Kuba. Na jeho kulatiny jsme se rozhodli upozornit hned z několika důvodů. Otevírají totiž témata, která jsou stále aktuální a je potřeba o nich mluvit.

KONEC „LIDSKÉ“ VÝCHOVY

Předně můžeme na Kubovi demonstrovat proměnu chovu primátů v moderních zoologických zahradách. Kuba se narodil ještě v době, kdy nebylo výjimkou, že se šimpanzí mláďata vychovávala tak zvané na flašku, tedy pomocí umělého odchovu. V praxi to znamenalo, že v momentě, kdy se o novorozeného šimpanze matka nemohla, neuměla nebo nechtěla z nejrůznějších důvodů postarat, zastoupili její místo chovatelé. Nezřídka tak malí šimpanzi byli vychováváni lidmi, dostávali umělou výživu, nosili plenky a chodili na procházky ruku v ruce s chovatelem. Někteří z takto vychovávaných primátů se dokonce nevyhnuli ani lidským zlovykům. Starší pamětníci si možná vzpomenu na šimpanzího samce pokoušejícího cigarety, které mu házeli „pro pobavení“ návštěvníci.

Jak se ale později ukázalo, tak šimpanzi, do jejichž odchovu zasáhli lidé, mohou mít velké problémy s chováním ve skupině, s péčí o mláďata, někteří samci nejeví zájem o samice. Jedná se o velmi individuální záležitost, ve které hraje roli řada faktorů. Předně záleží na složení samotné skupiny, důležitý může být i věk začleňovaného jedince, povaha apod.

Také u Kuby nebylo zařazování do skupiny jednoduchou záležitostí. Ve třech letech byl přivezen do zoo na seznámení. Později byl umístěn v aklimatizační kleci ve výběhu, kdy na něj jako první zareagovala Tereza (šimpanzí samice, která byla také uměle odchována a později se stala zvířecí celebritou, hrála v několika filmech, poz. red.), první kontakt s ní proběhl už po třech týdnech přes klec. Po dvou měsících už je chovatelé zkoušeli nechat spolu ve výběhu. Společně strávili ve dvojici jeden rok a během této doby pokračovalo sbližování s dalšími členy skupiny. Začlenit se jej mezi ostatní podařilo až v šesti letech, v deseti letech se stal Kuba poprvé otcem. Trvalo tak tři dlouhé roky, než se stal plnohodnotným členem skupiny.

Z těchto důvodů od podobné praxe zoologické zahrady ustoupily a ve většině z nich se striktně dodržuje bezkontaktní chov, který je bezpečný i pro ošetřovatele. Ti do výběhu v přítomnosti zvířat nesmí vstupovat a už vůbec ne s nimi navazovat jakýkoliv fyzický kontakt. A to ani s mláďaty. Navzdory tomu, že jsou šimpanzi na své chovatele zvyklí, nejsou ohočeni a stále jsou to silná a chytrá zvířata, která umí být nebezpečná.

POD KONTROLOU

Když se vrátíme k tématům, které se vážou přímo ke Kubovi, musíme zmínit ještě jedno. Pozornější návštěvníci si mohli všimnout, že má na zádech už poměrně velký výrůstek, „bouli“, jedná se sice o nezhoubný, ale neoperovatelný nádor. Samec je pod stálým veterinárním dohledem, je pod medikací a vnitřní, neveřejný, výběh mu chovatelé upravili pro snadnější pohyb po ubikaci. Další průběh jeho léčby bude upravován v závislosti na aktuálním vývoji jeho zdravotního stavu.

TROCHU HISTORIE

Šimpanzi se v liberecké zoo objevili poprvé už v meziválečném období. S jejich dlouhodobým a soustavným chovem začala zoo až v roce 1964. Zatímco dnes se může zdát, že pro skupinu jednoho samce a tří samic je prostor na hraně únosnosti, byly doby, kdy zde žila až jedenáctičlenná tlupa. V roce 1996 se díky šimpanzům zapsala liberecká zoo do světové chovatelské historie, když se zde narodila dvojčata, což je v lidské péči u těchto primátů velice vzácný jev. Jejich otcem byl právě šimpanzí samec Kuba.

V některém z dalších čísel si povíme více o tom, proč už liberecká zoo neslaví narozeniny či křtiny zvířat ani jim nepořádá zásnuby nebo svatby.

Zajímavost: O tom, že vštěpovat zvířeti lidské návyky bylo samozřejmě i v daleké minulosti svědčí například novinový článek z deníku Vpřed z roku 1964: „Samička dbá o hygienu. Ráda se myje a umí i dobře zametat. Se svými ošetřovateli se vítá a loučí podáním ruky. Oba šimpanzi jedí z talířů a při jídle sedí na židličkách u malého stolečku. Oba nosí teplákové soupravy, aby nenastydli,“ píše se v článku, kde mimo jiné autor ještě připomíná, že „sameček ještě není civilizovaný, neboť ještě donedávna se těšil na svobodě v rodném Kamerunu“.

Bazén lachtanů ke konci 20. století

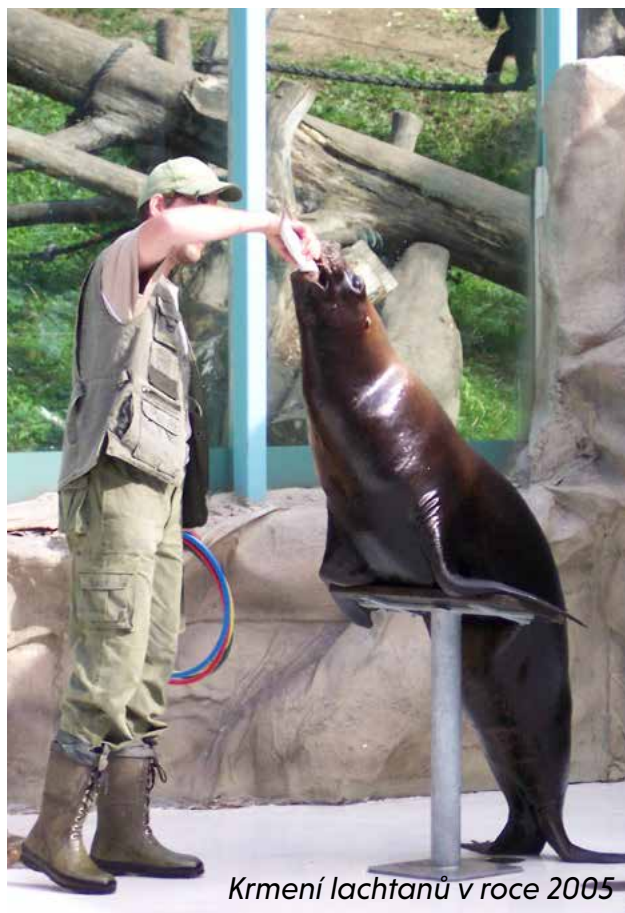
Foto v celém článku a titulní fotografie magazínu: archiv Zoo Liberec

LACHTANI HŘIVNATÍ JSOU V LIBERECKÉ ZOO UŽ PŮL STOLETÍ

V dnešním historickém ohlédnutí se blíže podíváme na jeden velmi populární druh (nejen) v liberecké zoologické zahradě – na lachtany hřivnaté. Je to totiž právě padesát let, co zdejší zoo začala tyto ploutvonožce chovat.

První lachtani hřivnatí (*Otaria byronia*) přicestovali do liberecké zoo v roce 1975. Jednalo se o osmiměsíční mláďata, která vyžadovala velkou péči, protože velmi špatně přijímala potravu. Lachtani hřivnatí začali postupně nahrazovat lachtany kalifornské, které zoo chovala od roku 1970 do roku 1978. Důvodem byl zákaz odchytu tohoto druhu lachtana ve Spojených státech, díky čemuž cena těchto zvířat astronomicky stoupla. Ani mláďata lachtanů hřivnatých nebyla zrovna levná, zoo za ně zaplatila dvojnásobek oproti běžné ceně – a to na tehdejší dobu závratných 80 tisíc (průměrný plat byl v té době kolem 2 300 Kč).

Lachtani obývali původní bazén z konce šedesátých let v dolní části zahrady, který ale po více než třiceti letech bylo nutné zrekonstruovat a při té příležitosti i zvětšit. Lachtani proto odjeli do pražské zoo, kam je doprovázel jeden z chovatelů, aby se rychleji aklimatizovali. Z Prahy se museli vrátit dříve, než bylo v plánu, a tak se jejich dočasným útočištěm stál bazének ve výběhu po nosorožci. Přijeli v červnu 2004, a už v listopadu se stěhovali do nového. Tuto jinak pozitivní událost provázela smutná záležitost. Z Prahy se nevrátil samec, který nepřežil chirurgický zákrok, při němž mu bylo z žaludku vyjmuto

Krmení lachtanů v roce 2005

7,5 kilogramů předmětů. Ukázalo se, že lachtan pozřel až 25 centimetrů dlouhé kusy dřeva, velké množství kamenů, dvojce hodinky, ovládací páku na uzávěr vody a řadu mincí. To bohužel není v zoologických zahradách ojedinělý úkaz. V roce 2007 po úhynu samičky mláďete liberecká zoo dokonce upravila konstrukci skleněného ohrazení bazénu tak, aby se zabránilo alespoň neúmyslnému pádu předmětů do bazénu. Samička měla v žaludku podobné nálezy jako samec, tedy předměty, které musely pocházet od návštěvníků. Bohužel ani to zcela nepomohlo, v roce 2009 nepřežil operaci žaludku další lachtan, který spolkl kámen o velikosti dlažební kostky. Dosud prošlo libereckou zoo 22 lachtanů hřivnatých, momentálně je zde jen jeden samec. Během půl století se sice narodilo několik mláďat, úspěšně odchovat až do dospělosti se podařilo pouze jedno zvíře. „Odchovy většinou selhaly ve chvíli, kdy zvíře přecházelo z plně mléčné výživy na přijímání běžné potravy. Jedná se o kritické období všech mláďat, je to pro ně nesmírně zátěžová fáze, nicméně lachtani jsou i ve volné přírodě náchylní na žaludeční potíže. Dovoz potravy z velké dálky a nemožnost nabídnout jim stejně pestrý výběr jako v moři jen tyto problémy umocňuje. Pro mladé lachtany je tak velmi náročný přechod na rybí stravu zvládnout,“ dodává zooložka Dorota Gremlíková s tím, že za dobu jejich chovu se samozřejmě kvalita potravy zásadně zlepšila, hlavně co se týče nabídky ryb.

Lachtan hřivnatý

První lachtani se v liberecké zoo objevili zřejmě už před první světovou válkou. V roce 1927 nechala zoo vybudovat na tu dobu moderní bazén s krápníkovou jeskyní, kde se usídlili dva lachtani kalifornští. S jejich chovem ale zoo skončila už v roce 1938 kvůli nedostatku vhodné potravy. Trvalo pak více než 32 let, než se lachtani do Liberce opět vrátili. V roce 1969 byl dokončen nový bazén (už na současném místě) a hned následující rok přijeli jeho první obyvatelé. Tři lachtani kalifornští dorazili do Liberce strategicky na počátku léta, aby se stačili aklimatizovat a zvykli si před zimou na poměrně chladnou libereckou vodu v bazénu, který byl zásobován vodou z potoka. Lachtani si přivykli výborně a až na opravdu velké mrazy, kdy se mohli schovat do vnitřní ubikace, trávili většinu času ve venkovním bazénu.

Meziválečný bazén lachtanů

Výřez z prvorepublikové pohlednice s lachtanem

Vážení příznivci zoologických zahrad a historie, držíte v rukou 1. díl knihy, která zachycuje vznik a vývoj nejstarší zoo u nás. Liberecká zoologická zahrada byla oficiálně založena v roce 1904, její prvopočátky však sahají ještě hlouběji. První díl proto nezačíná tímto letopočtem, ale postihuje období od konce 19. století do roku 1945, kdy se symbolicky uzavřela jedna velká kapitola její historie.

Všichni, kdo se na knize podíleli, tedy autoři, spoluautoři, externí spolupracovníci i zaměstnanci zoo, doufají, že ve vás 1. díl nejen vzbudí zvědavost a úžas nad někdy nečekanými zákrutami, po níž se desítky let zoo ubírala, ale že přinese i odpovědi na řadu dosud nevyjasněných otázek. Víte například, že komické první zvířetem liberecké zoo byli po dlouhá desetiletí medvědi nebo že již před první světovou válkou tu návštěvníci mohli pozorovat chobotnice?

Historii liberecké zoo vám přiblíží také téměř šest set dobových fotografií a pohlednic, tři rekonstrukční mapy a netradičně pojatá časová osa. To vše doplňuje řada zajímavosti i medailonků osobností spjatých se zoo.

Knihla vznikala velmi dlouho, od roku 2018, a ve finále bylo největším úskalím rozhodnout, kdy udělat za badatelskou činností „lustou čáru“ a shrnout do tohoto dílu – podle názoru tvůrčího týmu – to nejdůležitější a nejzajímavější.

Věříme, že si své příznivce tento knižní počín najde a že se spolu s námi řada z vás bude těšit na jeho pokračování. Druhý díl obsáhne období po druhé světové válce téměř do současnosti. Už teď víme, že i toto pokračování odhalí nejdříve tajemství a dosud nepublikované skutečnosti.

Těšte se s námi
Zoo Liberec

950 Kč

1. díl (do roku 1945)

ZOO LIBEREC – Příběh nejstarší zoo v Česku

ZOO LIBEREC

Příběh nejstarší zoo v Česku
1. díl (do roku 1945)

**Knihu zakoupíte
na pokladně Zoo Liberec**

ZOO LIBEREC PŘÍBĚH NEJSTARŠÍ ZOO V ČESKU

Nová kniha vás zavede na cestu, která sahá hluboko do historie a odkrývá kroky, jež vedly k založení první zoologické zahrady na území Česka.

Na více než 300 stránkách najdete bohatě ilustrovaný příběh doplněný téměř 600 unikátními fotografiemi a historickými dokumenty.

Poznejte životy zakladatelů, první zvířecí obyvatele, ale i dramatické momenty válečných let. Kniha také přináší zajímavé souvislosti s historií města Liberce.

Ideální čtení pro milovníky historie, přírody i každého, kdo rád objevuje nepoznané příběhy.

Tato publikace je první částí dvoudílné série, která zachycuje vývoj a význam této výjimečné zoologické zahrady.

„VĚDĚLA JSEM, ŽE MĚ KOUSNE.“

Foto Jakub Volný a Klára Baláková

CO OBNÁŠÍ PRÁCE NA ZÁCHRANNÉ STANICI PRO HANDICAPOVANÉ VOLNĚ ŽIJÍCÍ ŽIVOČICHY ARCHA, PŘIBLÍŽILA JEJÍ DLOUHOLETÁ VEDOUCÍ IVANA HANCVENCLOVÁ

Jaké byly začátky stanice? Předpokládám, že se muselo hodně improvizovat...

Celé to začalo, když zoo převzala městský útulek pro psy a kočky. Vedení zahrady si tenkrát vymínilo, že součástí centra bude i záchraná stanice pro handicapovaná zvířata žijící ve volné přírodě. Do té doby se o ně totiž starala zoo, která na to ale neměla kapacity ani prostory a situaci komplikovala i ptačí chřipka. Já jsem nastoupila v roce 2004 nejprve na propagaci do zoo, pak jako vedoucí útulku. To už záchraná stanice fungovala, ale neměla ještě vlastní zaměstnance a o zvířata se staraly zaměstnankyně útulku. Chybělo také zázemí, sice stála jedna řada voliér, ale zdaleka to nestačilo, takže například ježci byli umisťováni do bedýnek na chodbách a podobně. Začal se proto připravovat projekt na dobu-

Když se řekne, že vedoucí liberecké záchrané stanice ARCHA Ivaně Hancvenclové prošly rukama desítky tisíc zvířat, rozhodně nejde o žádné přehánění. Zraněná, nemocná nebo jinak bezmocná zvířata zde zachraňuje od roku 2006, tedy od doby, kdy stanice vznikla. Zážiteků, těch pozitivních i negativních, má tolik, že by vydaly na knihu. Aspoň ve stručnosti jsme se jí zeptali nejen na začátky stanice, ale i na to, jestli se někdy bojí, proč už nedává zvířatům jména a co je na práci s handicapovaným zvířaty nejnáročnější... (Kupodivu to nejsou zvířata.)

dování stanice. Kdybychom ale tušili, jak se to postupně rozjede, tak bychom to asi tenkrát vymysleli jinak...

Takže vznikla tato budova, kde teď sedíme. Jsou tady vnitřní prostory pro zvířata, administrativní a sociální zázemí a ve venkovním areálu byly dostavěny další voliéry a kotce. Je to tak?

Ano, zpočátku to stačilo. První rok jsme přijali 69 zvířat, pak to šlo ale hodně a rychle nahoru, takže momentálně jsme průměrně na dvou tisících ročně a prostory už nestačí. Chybí nám především výběhy pro šelmy, nemáme například ideální prostory pro liščata a do budoucnosti musíme počítat s tím, že se u nás může objevit i vlk. Potřebovali bychom také větší vytápěné místnosti, abychom nemuseli prochladlou srnku rozmrazovat na

toaletách. Nemáme výběh pro vydry a další druhy zvířat se specifickými nároky. Zkrátka je toho ještě docela hodně, tak nám občas opravdu nezbyvá nic jiného než improvizovat.

Nemáte problém jen s prostory ale také s rozsahem území, které zabírá Liberecko, Jablonecko, Frýdlantsko, Tanvaldsko, Turnovsko a Železnobrodsko... Jak to stíháte?

Obstaráváme šest obcí s rozšířenou působností a někdy je toho na nás opravdu hodně. Dost nám pomohla osvěta mezi lidmi, takže už chápou, že nemůžeme ke každému ptáčkovi vyjet až na Frýdlantsko, ale žádáme je, aby pokud je to možné, zvíře přivezli. Také radíme, v jakých případech je vůbec pomoc přínosná, kdy je to zbytečné a kdy to může zvířeti ublížit. V tomhle musíme říct, že nastal posun.

VOLALI VE DNE V NOCI

I tak... Na celou oblast jste jen tři, když je potřeba, tak musíte krmit zvířata i v noci. Dá se to zvládat?

Teď už je to lepší, ale když jsem první roky na stanici pracovala jen já a jedna kolegyně na poloviční úvazek, tak to bylo hodně divoké. V rámci národní sítě záchranných stanic jsme museli být nonstop na telefonu, takže jsem si po dvanáctihodinové směně brala ještě telefon domů, lidé mi volali i v noci... Táhla jsem to tak sedm let, ale musela jsem to ukončit, bylo to náročné období. Pak jsme tady pár let pracovaly ve dvou. Když jsem si ale zlomila nohu a musela jsem na nemocenskou, ukázalo se, že je nás tady potřeba více.

Už několik let je nejčastějším druhem, který stanice přijímá, netopýr. Máte proto nějaké vysvětlení?

To je pravda, netopýry jsme vyhlášeni, ale proč jsou ty počty tak vysoké, to nevíme. (Rok 2023 byl rekordní, stanice přijala 1375 netopýrů. Poz. red.) Těch důvodů může být několik, radili jsme se o tom i s odborníky, ale taky si nejsou jistí. Mohou za tím být klimatické změny, nebo jsou lidé více zodpovědnější, a když probudí netopýra ze zimního spánku, tak nás zavolají. Ale je pravda, že proč pořádají invaze hlavně v Liberci a Jablonci, opravdu nevíme.

POZOR NA ZUBY

Jsou to sice malí tvorové, ale jejich zoubky vypadají ostře, kromě toho mohou přenášet infekce. Pokousal vás někdy nějaký?

Musíte si dávat samozřejmě pozor, protože když už se do vás zakousne, tak musíte počkat, až se pustí, kdybyste na to šli násilím, mohli byste mu zuby vylámat. A co se týče infekcí, tak si myslím, že už jsme imunizovaní. (smích) Zranění hrozí spíše vedle děvčatům z útulku, které musí umět zvládnout i velké psy.

Takže za ty roky se vám nic vážného nestalo?

Asi nejhorší, k čemu došlo, bylo kousnutí od lišky. Bylo to v situaci, kdy jsem věděla, že to udělá, takže jsem na to byla trochu připravená. Nešlo ji prostě chytit jinak, než že po ní naslepo hrábnu. Nebyla to obyčejná liška, ale jedna ze tří lišek stříbrných, které utekly soukromému majiteli v Liberci. Tato liška se schovávala na hromadě písku v místech, kde se zrovna stavěl Bauhaus. Musela jsem za ní až nahoru, tam jsem se po ní natáhla, no a když už jsem ji držela, tak jsem ji nepustila. (smích) V práci jsem si ránu vydesinfikovala a myslela jsem si, že to bude dobré, ale nakonec jsem se návštěvě nemocnice nevyhnula. Ale nemusí jít ani o šelmy, obezřetní musíme být například i v případě srnek, které mají ostré spárky a při odchytu můžete schytat pár modřin.

Za svou praxi jste asi zažila řadu nepříjemných nebo smutných případů. Utkvěl vám některý silněji?

Bylo jich opravdu hodně, zpočátku jsem pracovala jako vedoucí útulku a některé příběhy psů byly opravdu otřesné. Měli jsme například tady toho pejska, kterého lidé našli v Hrádku nad Nisou a ani nevěděli, co je to za zvíře. (Ukazuje nejprve na fotku divné špinavé chlupaté koule, a pak na pěkného upraveného bílého psa). Asi nikdy nezapomenu na strašný případ týrání zvířat, kdy v jedné liberecké garáži nechal majitel zemřít smečku psů. Sbírali jsme tam už rozložená těla, třídili jsme lebky, byli tam dokonce čtyři živí psi. Patnáct jich bylo mrtvých.

Neztratila jste víru v lidskost?

To ne, ale člověk hodně otrne. Už mě toho moc nepřekvapí.

Máte na starosti také odchyty exotických zvířat, například jedovatých hadů apod. Jak se vlastně člověk naučí chytat tato zvířata?

Já jsem se od dětství věnovala teraristice, takže zrovna hadi pro mě problém nebyli. Ale jinak musí člověk absolvovat odchytný kurz, a co jsem se nenaučila tam, mě naučili chovatelé v zoo, například jak manipulovat s dravci, a pak samozřejmě praxe. Ale jak už jsem zmiňovala, mnohem nebezpečnější je odchyt psů, kteří mohou být mnohem nevyzpytatelnější. U divokých zvířat většinou víme, co si můžeme dovolit...

Byla jste někdy v situaci, kdy jste se bála?

Vyloženě strach nemívám, ale některé zásahy nepříjemné jsou, například odchyty kun. Dokud jim není dobře, tak se s nimi ještě manipulovat dá, v momentě, kdy se uzdraví a potřebujeme je znovu odchytnout a vypustit do přírody, tak to bývá boj. A na některá zvířata bych si ani netroufla, do odchytu divočáka bych rozhodně nešla.

O odchycená zvířata se tady pečlivě staráte. Určitě jsou ale případy, kdy i přes veškeré snahy, to nedopadne dobře...

Takových případů je hodně. Měli jsme tady například jeřába se zraněnou nohou. Hodně jsem se s ním „piplaly“, snažily jsme se jej s kolegyněmi rozchodit, ale nakonec stejně uhynul. Stejně dopadla labuť se zlomeným spodním zobákem. Veterináři jí do něj dali hřeby, pak jsme se o ni staraly my, krmily jsme ji sondou, než jí zobák srostl, úspěšně jsme ji vypustily a za několik měsíců se k nám dostala zpátky po napadení psem. To už

nepřežila. Pak byl jeden případ, kdy jsme tady měly srnče po úraze, které už nešlo vrátit do přírody, tak jsme si řekly, že si ho necháme. Bylo ochočené, chodilo za námi jako pejsek. Stala se ale nečekaná nehoda, kterou nepřežilo, a musím říct, že z toho jsem byla hodně špatná, hodně jsem to obřečela. Když mě takhle viděl doktor Jurek (MVDr. Vladimír Jurek, externí veterinář Zoo Liberec, poz. red.), tak mi hrozně vynadal, že jsem tady od toho, abych zvířatům pomáhala, a ne abych se hroutila. Hodně mi to tenkrát pomohlo a od té doby jsem se naučila držet si odstup, takže už ani nedáváme zvířatům jména a podobně.

Byly chvíle, kdy jste měla chuť s tím „praštit“ a jít jinam?

Kupodivu jich moc nebylo. Když máme náročné léto, a výjezdů je hrozně moc, tak mě napadají různé myšlenky. Více než ze zvířat bývám ale unavená z lidí, kteří čekají, že všechno vyléčíme, zachráníme... To ale bývají jen takové chvílky.

Centrum pro zvířata v nouzi při Zoo Liberec ARCHA pod sebou sdružuje útulek pro psy a kočky a záchranou stanicí pro handicapovaná zvířata žijící ve volné přírodě. Centrum sídlí v libereckém Růžodole. Fungování stanice je možné podpořit finančním obnosem na účet Zoo Liberec: 8020612/0800 VS: 33300.

Ing. Ivana Hancvečlová má vystudovaný obor zootechnika na Vysoké zemědělské škole v Praze. Po státnicích pracovala na městském odboru životního prostředí, posléze v Domě dětí a mládeže v Jablonci, poté nastoupila do Zoo Liberec. Zde působila na oddělení propagace, pak jako vedoucí útulku, po roce přešla na záchranou stanicí ARCHA, kde je v pozici vedoucí do současnosti.

Foto archiv SEV DIVIZNA Liberec

DIVIZNA SBLIŽUJE DĚTI S PŘÍRODOU JIŽ 25 LET

Středisko ekologické výchovy při Zoo Liberec – SEV DIVIZNA Liberec slaví čtvrtstoletí od svého založení. Za pětadvacet let fungování se z něho stalo respektované a certifikované centrum environmentálního vzdělávání, které kromě samotné realizace ekologických výukových programů koordinuje celokrajskou síť škol zapojených do programu MRKEV (Malý rádce kvalitní ekologické výchovy), vzdělává zoopedagogy napříč Českou republikou či vyučuje budoucí učitele environmentální výchovy na vysoké škole. Jejimi vzdělávacími programy prošlo více než 10 tisíc účastníků.

„Vzdělávací programy SEV Divizna jsou velmi žádané ze strany jak škol, tak samotných dětí. Vynikající je také práce při vzdělávání pedagogů. Je za tím letitá práce nadšeného týmu, pod vedením Aleše Kočího. Spojení se zoologickou zahradou navíc přináší velké výhody z pohledu praktické výuky,“ říká Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu a cestovní ruch Libereckého kraje.

JAK TO ZAČALO

Počátky vzniku SEV DIVIZNA Liberec se datují v únoru roku 2000, kdy pod Oddělením zeleně, odpadů a ekologické výchovy Magistrátu města Liberec vzniká první liberecké Středisko ekologické výchovy. Vybudoval ho Aleš Kočí, který měl se založením podobného ekologického centra již bohaté zkušenosti a SEV DIVIZNA Liberec celých pětadvacet let úspěšně vede. „Vnímám tento obor za životně důležitý pro společnost. Právě dnes, v době klimatické krize, je více než kdy jindy potřeba jednat ve prospěch životního prostředí. Těší mě, že nejen napomáháme k udržitelnějšímu způsobu života a vedeme ke kladnému vztahu k přírodě, ale také zvyšujeme ochotu zapojit se do její ochrany,“ říká Aleš Kočí. Svůj název DIVIZNA, který je odvozen od slov „divit se“ a „znát“, středisko získalo až v roce 2006, kdy z organizačních důvodů přešlo pod Zoo Liberec a zabydlelo se v nových prostorách bývalé hospody U Opic. Od svého vzniku se středisko výrazně rozrostlo a stalo se celonárodně respektovaným centrem environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, které podporuje a rozvíjí zodpovědnější chování lidí k přírodě, krajině i planetě. Ročně

tým DIVIZNY realizuje na čtyři sta výukových programů, které navštíví více než sedm tisíc žáků převážně ze škol v Libereckém kraji. Vedle toho se středisko zaměřuje také na vzdělávání pedagogických pracovníků, zoopedagogů a studentů pedagogických fakult a v Libereckém kraji dlouhodobě koordinuje programy Ekoškola a Škola pro udržitelný rozvoj i celou síť škol se zájmem o ekologickou výchovu v rámci projektu M.R.K.E.V.

Za pětadvacet let fungování prošlo branami DIVIZNY více než 100 tisíc dětí a její lektori proškolili téměř deset tisíc pedagogů. Svou činností se stále snaží pozitivně ovlivňovat společnost a být oporou všem, kteří chtějí jednat ve prospěch udržitelného rozvoje. „To, že je DIVIZNA nyní tam, kde je, že požívá odborného respektu a o její služby je stále vysoký zájem, není samozřejmě jen moje zásluha. DIVIZNA má to štěstí, že v ní pracovali a pracují odborně zdatní, lidsky úžasní a pro obor zapálení lidé. Moc jim za to děkuji. Díky i celé Zoo Liberec, která nám poskytuje skvělé zázemí, díky čemuž se můžeme zcela věnovat naplňování našeho poslání a pomáhat dělat svět lepším s respektem ke všemu živému i neživému,“ dodává Kočí.

CO SE CHYSTÁ

V květnu společně vyrazíme ven, a to do Ruprechtického lomu na okraji Liberce. Budete mít unikátní příležitost poznat práci těžařů žuly a seznámit se s tím, co všechno se z této regionální horniny vyrábí. Načerpáte inspiraci, kam s dětmi v rámci regionální výuky zajít a posílit tím vztah k místu, kde žijí. A na závěr školního roku nás čeká opravdová třesnička na dortu! Během exkurze v úterním odpoledni 3. června s názvem Meandry řeky Smědé prozkoumáme ve Frýdlantském výběžku divokou říční nivu, kde žijí ledňáčci a bobři a kde se vyskytuje množství zajímavých druhů dřevin a rostlin.

Za tým SEV DIVIZNA Liberec Ondřej Šíp

JEDEN DEN PALISÁDA, DRUHÝ DEN TŘÍSKY.

V našem seriálu o profesích v liberecké zahradě se podíváme tentokrát na úsek, který je pro většinu návštěvníků tak trochu neviditelný, ve skutečnosti by bez něj zahrada jen těžko mohla fungovat.

Jedná se o technický úsek, konkrétně o jeho část, která se stará o nejrůznější opravy a údržbu. Momentálně je to tým o pěti lidech, kterému „velí“ Tomáš Nejedlý. „Řešíme hlavně havárie a menší opravy. Každý den je potřeba někde vyměnit žárovku nebo se stane, že osel vykopne prkno, ucpe se kanalizace, přetrhne ohradník a podobně,“ vyjmenovává Tomáš. Je proto nutné, aby měla zoo k dispozici okamžitě instalatéra, elektrikáře, zámečníka a truhláře. Jejich rukama prochází téměř vše, co v areálu najdete od laviček přes zábradlí až po palisády ve výbězích. Kromě toho vyrábí police pro opice, domečky pro surikaty nebo veverky, hnízdní budky, transportní bedny a podlahy pro šelmy aj., které se musí pravidelně měnit kvůli hygienickým podmínkám.

Při práci v zoo je samozřejmě nutné zohlednit její obyvatele. Spravovat prasklé lanko u šubru na šelminci by jen těžko šlo pod bedlivým dohledem lva nebo tygra, takže je nutné počkat, až bude výběh bezpečný. Při dlouhodobějších opravách se zvířata musí přesunovat do jiných ubikací. Každopádně je vždy nutná koordinace s chovateli a zoology. Kromě běžných technických závad si musí umět poradit i s „neplechami“, které pro ně připravují samotná zvířata, jakou jsou například okousané příbytky, oplocení, vybavení a podobně. „Přišli jsme například na to, že některým zvířatům míň chutná dub než smrk. No ale ten je zase o dost dražší,“ směje se Tomáš, který na této pozici v zoo pracuje už více než deset let, takže v ní zažil už kde co. „Zrovna nedávno jsme opravili dřevěnou palisádu u mých oblíbených papoušků ara hyacintových. Nejen, že z ní do druhého dne byly třísky dobré tak na zátop, ale ještě se jednomu papouškovi povedlo dostat do zázemí teraristiky, kde začal likvidovat elektroinstalaci, takže nakonec zaměstnal elektrikáře a zámečníka,“ vypráví Tomáš.

Přidělovat práci, ale umí nejen zvířata ale i návštěvníci. „Za víkend zlikvidují příslušenství na toaletách, nechávají za sebou nepořádek kolem občerstvení apod. Práce máme prostě pořád dost,“ komentuje. Naštěstí je tým stabilní, někteří jeho členové jsou zaměstnanci zoo už desítky let a málokdo ji zná jako oni. Práce se netýká jen samotné zoo, ale také ARCHY, DIVIZNY, dětského koutku a popř. budovy Lidových sadů. Kromě toho obstarávají i vozový park do 3,5 tuny.

Práce v zoo se neliší ani během ročních období. „Žárovky praskají v zimě i v létě, zvířata jsou tady taky pořád... Ale musíme počítat s vichry, povodněmi, to pak musíme naběhnout všichni. Plníme všechny požadavky zoologů, které jsou v našich silách,“ dodává Tomáš Nejedlý na závěr.

Jeden z týmů technického oddělení: Tomáš Nejedlý (vedoucí dílen a dopravy do 3,5 tuny), Tomáš Dolejší (elektrikář), Josef Krejčík (zámečník), Radoslav Litera (instalatér), Libor Süsser (truhlář)

ARCHA
LIBEREC

Bramborák (cca 9–10 let)
Mazlivý kocourek, kterého našli na své zahradě majitelé domu v Hodkovicích nad Mohelkou, by nejraději přesídlil do domku se zahradou. Není ale u něj vyloučené, že by si zvykl i v bytě. Jen pozor – musí držet ledvinovou dietu, protože u něj byly zjištěny zvýšené ledvinové hodnoty. Z tohoto důvodu už nemůže podstoupit kastraci.

V ARŠE ČEKAJÍ NA OSVOJENÍ NEJEN PSI, ALE I KOČKY

Kdo by chtěl poskytnout domov nalezené kočce či kocourovi, může pravidelně sledovat nabídku na facebooku nebo webových stránkách Centra pro zvířata v nouzi v libereckém Růžodole.

V dubnu byly k adopci tyto kočky. A některé tam možná stále jsou. Více na <https://archa.zooliberec.cz/>

PETRKLÍČ

(cca 5 let)

Petrklíč je majestátní veliký kocour, který v útulku zatím trochu truceje. Nechá se pochovat, pohladit ale netváří se u toho zrovna nadšeně. Potřeboval by s klidem a empatií ukázat, že se lidí nemusí bát a že si může pro pomazlení přijít sám.

BARNABÁŠ

(7–8 let)

Barnabáš se k nám dostal z nehezkých podmínek, což se projevilo na jeho zdraví. Bohužel má zhoršené jaterní hodnoty a musí tedy dostávat speciální jaterní dietu (granule, kapsičky). Zároveň trpí chronickou rýmou, nyní je léčen antibiotiky, ale je možné, že se rýma bude občas vracet. V klidném domově by se mu jistě psychicky ulevilo a mohlo by to kocourkovi pomoci i fyzicky. Hledáme mu tedy teplý pelíšek a milující prostředí, ideálně bez malých dětí.

KROKUS

(cca 3 roky)

Krokus je větší kocour, který se sice nechá pochovat a pohladit, ale není z toho moc nadšený. Vyžaduje proto velmi trpělivý přístup.

Bohužel první adopce mu nevyšla, jelikož se nesnesl s druhým kocourem. Doporučujeme jej tedy pouze jako jedináčka nebo maximálně ke klidné kočičí slečně (Krokus je kastrováný).

PUCHÝŘKA

(cca 1 rok)

K Puchýřce jsme byli zvoláni zodpovědnými dětmi, protože jí našly zraněnou – měla popraskané polštářky tlapek a odpadaly jí nějaké drápky. Je to moc milá a přítulná zhruba roční kočička, která hledá láskyplný domov, kde se o ni hezky postarají.

MOŽNOST PODPORY ZASLÁNÍM PENĚZ NA ÚČET ZOO:

č. ú. 8020612/0800

VS: 30000 zajistí, že peníze budou zaslány na útulek, nebo **VS: 33300 pro záchranou stanici.**

V záchrané stanici je také možné virtuálně adoptovat zvíře.

Více na <https://archa.zooliberec.cz/services/financi-pomoc/>.

KONTAKT PRO ZÁJEMCE O ADOPCI:

Centrum pro zvířata v nouzi při Zoo Liberec – ARCHA

Ostašovská 570

460 11, Liberec 11

telefon: 485 106 412, 602 774 104,

e-mail: utulek@zooliberec.cz

archa.zooliberec.cz

Otevírací hodiny pro veřejnost:

10.30–17.30 hodin

každý den, včetně svátků a víkendů

OCHRANA MOŘSKÝCH ŽELV V INDONÉSII STÁLE POKRAČUJE

archiv Adéla Hemelíková

Fotopasti, audio nahrávače nebo mobilní aplikace. V ochraně přírody vědcům čím dál častěji pomáhají výrobky moderní techniky. Výjimkou není ani indonéský ostrov Bangkaru, kde se o záchranu tamní biodiverzity pod hlavičkou organizace Lestari úspěšně snaží také tým českých zoologů, mimo jiné i vedoucí výzkumných a ochranných projektů v Zoo Liberec Adéla Hemelíková. Na záchraně ohrožených živočichů intenzivně pracovali s indonéskými kolegy i v loňském roce.

Ostrov Bangkaru je jedním z nejdůležitějších hnízdišť mořských želv v západní Indonésii. Hlavní aktivity se proto soustřeďují především na jejich ochranu, vlajkovými druhy ostrova jsou karety obrovské (*Chelonia mydas*) a kožatky velké (*Dermochelys coriacea*). Kromě želv je dalším vlajkovým druhem ostrova endemit – loskuták niaský (*Gracula robusta*).

V uplynulém roce ochránáři pokračovali ve sběru dat pomocí mobilní aplikace SMART, která umožňuje efektivnější monitoring želv. Během roku bylo zaznamenáno 1 602 želvích snůšek. Pro zlepšení ochrany v pralese byly nasazeny čtyři fotopasti a dva audio nahrávače, které vůbec poprvé přinesly cenné informace o fauně ostrova (např. drobného přežvýkavce kančila menšího nebo varana skvrnitého). Monitoring probíhal celkem pět měsíců.

Další aktivitou bylo stanovení pravidel pro vstup turistů, která pomáhají snížit negativní dopad na místní přírodu a zároveň pomáhají zvýšit bezpečnost turistů. Jednalo se například o zavedení systému koordinace pro příjezdy turistů, zavedení pravidel pro pohyb a chování na pláži a v pralese.

BOJ PROTI PYTLÁKŮM POKRAČUJE

Hnízdní pláže želv v oblasti jsou chráněné, ale bohužel vážným problémem stále zůstává ilegální lov želv na moři. V červnu 2024 se podařilo místnímu týmu s pomocí libereckých zoologů dopadnout dva pytláky, kteří lovíli želvy v okolí ostrova Palambak. Zabaveno bylo celkem šest želv ulovených harpunami. Zranění dvou želv byla fatalní, čtyři se podařilo zachránit. Pytláci byli odsouzeni k dvěma a půl letům odnětí svobody a k pokutě 70 milionů indonéských rupií (cca 100 tisíc Kč). Během roku došlo také k několika zátahům proti ilegálním rybářům, kteří při rybolovu používají výbušniny. Žádného se sice nepodařilo zatknout, je však důležité dát najevo, že tyto ilegální aktivity v oblasti nejsou tolerovány a že budou trestány zákonem v případě dopadení. Boj proti pytláctví by nebyl možný bez spolupráce s

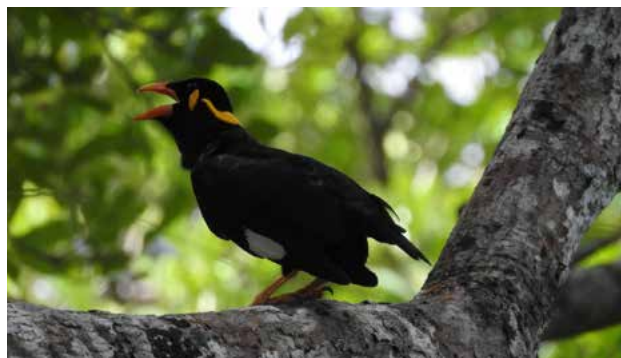
místní komunitou. Do monitoringu nelegálních aktivit se hlásí čím dál více zdejších rybářů.

Práce s místními obyvateli zahrnují například vzdělávací programy pro školy nebo výuku angličtiny, se kterou pomáhají dobrovolníci z českých i indonéských univerzit. Proběhlo také několik proškolení rybářů ohledně zvýšení námořní bezpečnosti a zavedení systémů pro komunikaci a řízení v případě krizových situací.

V roce 2024 pokračovala také vědecká činnost. Úspěšně byl zakončen genetický výzkum mořských želv, jehož cílem bylo rozlišit jednotlivé populace želv na Sumatře a určit jejich propojenost s dalšími populacemi v Indo-pacifickém regionu. Dalším cílem bylo sestavit genetickou databázi pro Sumatru, která bude mít praktické využití pro sledování ilegálního obchodu nebo hodnocení dopadu rybařství, protože želvy jsou často chyceny do sítí jako vedlejší úlovky. Tyto aktivity se odehrávají mimo jiné ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze, Univerzitou Syiah Kuala, Asia-Pacific Marine Turtle Genetic Working Group a ShellBank.

V rámci vzdělávacích aktivit proběhly přednášky na univerzitě Syiah Kuala a jednodenní workshop o ochraně mořských želv, kterého se zúčastnilo téměř 120 studentů. Dvoudenní workshop o biologii a ochraně mořských želv pro studenty biologie z Univerzity Andalas proběhl v Padangu. Další přednáška se konala na univerzitě Sumatra Utara v Medanu.

S ochrannářskými aktivitami v této oblasti počítá organizace Lestari i do budoucna. Ve spolupráci s ochrannářskou organizací FIFAN se zapojí do rehabilitace korálových útesů a mořských trav v souostroví Pulau Banyak a začne realizovat monitorinky mořské megafauny na moři. Dále se organizace Lestari a FIFAN zapojily do příprav na vydání nového národního akčního plánu na ochranu mořských želv a dugongů.

Organizaci Lestari založili čeští vědci a ochránci přírody v roce 2014. Nejprve byla spjata s aktivitami na zvyšování povědomí o negativních dopadech palmového oleje na životní prostředí. V současnosti patří k hlavním aktivitám ochrana ohrožených druhů a ekosystémů v jihovýchodní Asii, konkrétně v Indonésii a Filipínách. Na ochraně indonéského ostrova Bangkaru spolupracuje Lestari s organizací Ecosystem Impact Foundation a na ochraně orla opičího s organizací Philippine Eagle Foundation.

KDO STAVÍ HNÍZDA

Stejně jako lidé i zvířata potřebují úkryty, které je chrání před nepřízní počasí, predátory a kde mají v bezpečí svá mláďata. Někteří živočichové se mohou pyšnit doslova propracovanými architektonickými díly. Jiní zase svou šikovností předčí lidské řemeslníky. Jedno mají společné – své příbytky staví tam, kde je to pro ně nejbezpečnější a nejvýhodnější. V tomto čísle našeho newsletteru se podíváme na hnízda.

Pixabay

Pixabay

STAVITELÉ V OBLACÍCH

Nad zemí si nejčastěji staví své příbytky ptáci. Hodí se jim k tomu veškerá vyvýšená místa od skalních útesů přes koruny stromů až po lidské stavby – komíny, věže, stožáry – stačí vzpomenout na čápi hnízda, kterých si místní váží a doufají, že se jejich obyvatelé do nich vždy po zimě vrátí.

Některým druhům ptáků slouží hnízda spoustu let, a tak si na jejich stavbě dají pořádně záležet a neustále je vylepšují, a tak některá mohou nabýt až monstrózních rozměrů. **Orel východní** si staví hnízda, která mohou mít průměr až 2,5 metru a hloubku 4 metry.

Jedno z největších hnízd krytých i stříškou využívá **kladivouš africký**. Na stavbu hnízda z větví, trávy a bahna o průměru až 1,5 m použije 8 000 až 10 000 větviček, uvnitř hnízda je menší hnízdní komora, ke které vede až půl metru široký tunel vymazaný bahnem.

Jednu z nejkrásnějších staveb v ptačí říši má na svědomí drobný ptáček **lemčík**. Svou potenciální partnerku se snaží přilákat na tzv. loubí, které si zdobí bobulemi, listy, květy, kamínky, peřím, krovkami brouků, šnečími ulitami, kousky skla, prostě vším, co najde.

Vynikajícími staviteli jsou i **snovači**, kteří jsou schopni vybudovat z travin a stébel kolonii až o několika set hnízdech.

čáp bílý

lemčík

kladivouš

vosa

KDO JEŠTĚ STAVÍ HNÍZDA

Nestaví si je pouze ptáci, ale také savci, plazi i hmyz. Ne všechna hnízda jsou proto nad zemí – želvy zahrabávají svá vejčička na plážích, myši si hloubí hnízdo na poli nebo taky v domech, hadi vyhledávají pro svá hnízda suchá místa.

Některá hnízda mohou připomínat až umělecká díla, například vosy si je staví z papírové hmoty, kterou vyrábějí okusováním starého dřeva.

eLpass

Liberecké atrakce nově

v kombinové zlevněné online vstupence

- ZOO Liberec
- Botanická zahrada Liberec
- Muzeum Českého ráje v Turnově
- Oblastní galerie Liberec
- Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě
- Severočeské muzeum - věž

elpass.cz